DTU Bibliotek

Denne fil er downloadet fra

Danmarks Tekniske Kulturarv

www.tekniskkulturarv.dk

Danmarks Tekniske Kulturarv drives af DTU Bibliotek og indeholder scannede bøger og fotografier fra bibliotekets historiske samling.

Rettigheder

Du kan læse mere om, hvordan du må bruge filen, på *www.tekniskkulturarv.dk/about*

Er du i tvivl om brug af værker, bøger, fotografier og tekster fra siden, er du velkommen til at sende en mail til *tekniskkulturarv@dtu.dk*

DTU Bibliotek Danmarks Tekniske Universitet | Anker Engelunds Vej 1 2800 Kgs. Lyngby | Tlf. 45 25 72 50 | bibliotek@dtu.dk www.bibliotek.dtu.dk

Danskemagerforeningens

Festskrift

29 April 1884

INDUSTRI-
FORENINGEN.

338.6 (489) Han gl

1884.

HANDSKEMAGERFORENINGENS FESTSKRIFT

TIL MINDE OM

200 AARSDAGEN DEN 29. APRIL 1884.

~~40—14~~

Handskemagerforeningen i Kbh.

PELTZNER
OG
HANDSKEMAGERNES
LAUGSARTIKLER
1460—1684,

SAMT

UDDRAG AF LAUGSPROTOKOLLEN FRA 1745
LEDSAGET AF EN KORT FREMSTILLING AF HAANDVÆRKETS TILSTAND INDTIL VORE DAGE
OG LAUGETS FORMUESTILSTAND TIDLIGERE OG NU.

ET FESTSKRIFT

TIL MINDE OM

200 AARSDAGEN DEN 29. APRIL 1884.

AF

CONRAD HOLM.

INDUSTRI-
FORENINGEN.

UDGIVET AF HANDSKEMAGERFORENINGEN I KJØBENHAVN.

KJØBENHAVN.

TRYKT HOS NIELSEN & LYDICHE.

1884.

DANMARKS TEKNISKE BIBLIOTEK

Udgiveren finder særlig Anledning til at takke Raadstuearchivaren Dr. O. Nielsen og Assistent i Geheimearchivet C. F. Bricka for den Beredvillighed, hvormed de have givet Oplysninger og paavist navnlig det ældste Materiale, som er benyttet i denne Fremstilling. De Kilder, hvoraf der er øst, er Dr. Nielsen »Kjøbenhavns Diplomatarium« og »Kjøbenhavns Historie og Beskrivelse«, Engelstoft »Odense Byes Historie«, Troels Lund »Danmarks og Norges Historie i Slutningen af det 16de Aarhundrede«, Rawert »Industriens Tilstand 1820, forskjellige Skrifter om Randers By, »De kongelige Laugsartikler« udgiven efter Udgangen af 1730, en Afhandling i Industriforeningens Tidsskrift for Aaret 1870«, 5te Aargang, samt »Statistisk Tabelværk« og »Tabelværk til Kjøbenhavns Statistik« m. fl. Forøvrigt er der ved Benyttelsen af disse Hjælpekilder anvendt den Kritik, som, efter hvad Handskemagerne selv vide om Laugets og Haandværkets tidligere og nuværende Tilstand, skjønnedes at være fornøden. Ved Udgivelsen har Hr. C. N. Rocatis ydet sin Assistance.

Kjøbenhavn i April 1884.

I.

De ældste Laugsartikler for Handskemagere.

Remmensniders oc pungemagers schraa 1460.

3 April 1460. (Christiern I.)

Wnder vor herris aar 1460 thend thorsdag nest for palme søndag frembare beskæden mænd, som ere Lafue Todde, Peder Kaall, Joen Magnesen met flere gode mænd af remsnider och pungmager æmter i Kiøbenhafn en skrifft paa vor raadhuus for hæderlige mænd her Jochim Grub, ridder, høfuitzmand paa Kiøpnehafn, och for borgemestere och raadt i sammestedt och lod henne læses, huilcken skreft de begge rædte[1]) at hafue for deris skraa i deris embede for ret och skiel her effter at skiche, huilchen skreft dem var undt och tilladet at niude efter skellighedt for deris skraa, thet vor naathig herre konningis ret, stadtz ræt och privilegia v-forsømet och v-forkrencht i alle maader, liudendis, som her efrer skrefuit stander.

1. Først at ingen bruger remsnider eller pungmagers æmbede, vden hand kand sit æmbede færducht, och skulde oldermand och stoelsbroder hans gierning

[1]) begærede.

besee, der han tha færdugh bruge æmetdet, tha ey ellers, oc skall laugsbroder met them.

2. Huo som broder eller syster vill vorde i forskrefne embede, skulde vere v-beruchtede dande folch, suo well man som suend eller quinde, och skall gifue till indgang huer mand eller suend først en lut march pendinge, der hand vorder broder, siden der effter, naar hannem tilsigis, giør en kost mett tou bøste[1]), two fiskereter, two fader smør, two oste, huede brød och skonruggen, som ther till hører, och two tønner øll.

3. Huo andens mands suend holder, ther skils v-loflig fra sin hosbonde, och vorder hannem advaret och vill hannem ey ofuergifue, gifue en tønne øll til brøderne, och suennen fare til sin hosbonde igien och bøde en ℔ vox till øll.

4. Huilcken tæret[2]) broder, som iche giør ret kiøbmantz godtz och kommer der kieremaall ofuer ham, giør then fast, som den solde, och bøde two ℔ vox till messen.

5. Ingen fremmet maa hidføre swodanne æmet gierning, skall selliæ sit gods uden vet heell dusin och half dusin, undertagendis standende kremere, som vde plæge at stande met mange hande ting, ved konningens rætt och stadtzens, som privilegia vduiser.

6. Fører och nogher af wort æmetde nogen af vor æmmeta gierning till Kiøpnehafn, da skall oldermand och stoels broder thet godtz besee, om thet rætferdug war. War thet iche rætfærdugt, han bøde therfore, som hidtfører, modt konning och staden, som det sig bør.

---

[1]) Skinker. [2]) soret?

7. Stefnæ skulle wii holle fyre synnæ om aaret, och tha skall oldermand och stoellbroder besee huer broders gierning. Huilchen iche sin gierning retferdig hafuer, bøde i lauget effter alle brøders sigelse, och skall den radhman tilsigis at were ofuer æmtz stefne, som borgemester och raad tilkeiser der ofuer at vere, och huilchen iche kommer till stefnæ, naar advaris, och hafuer ey loulig forfall, bøde en ℔ vox til messen.

8. Huilchen dreng saadant æmte lære vill, hand gifue en tønne øll strax till brøderne, eet fadt salt madh met brødt, som ther till hører, och en ℔ vox till messen.

9. Huilchen broder eller broders suenne eller giest, som kifuer eller slaar nogher i laugshuus eller i gaarden, bøde en tønne øll till brøderne och en ℔ vox till messen, konningens och stadtzens rett v-forsømmet.

10. Huo som spier eller noget thisligest v-renselse giør i laugs huus eller i gaarden eller tærer[1]) sig v-beqvemmelig med sin ænde eller kaller noger skalch, herrens tiuf eller forrædere, bøde en tønne øll till brøderne och en march vox till messen, kongens ræt och stadtzens v-forsømmet.

11. Huilchen broder søn, som kand sit æmetdæ och vill besidde æmedtet, han skall giøre en halff kost och vere ther met frie.

12. Døer en dande mand fra en dande quinde, hun maa bruge sit æmetdæ, swo lenge hun fanger en dande mand igien.

13. Huilchen man i æmetdet, som holder en suend, som arbeider suentzens egen gierning och hosbonden fordagtinger hannem for sin suen, och sæll suennen den

---

[1]) ɔ: ter.

gierning, husbonden gifue en tønne øll til brøderne och suennen en ℔ vox til messen.

14. Naar nogher broder eller syster afganger, tha skulle de beghenggis af lauget met en vigilia och met threi messer, och huilchen søsken som till wordher sagt at følge det till jorde och iche kommer, bøde en ℔ vox till messen.

15. Ingen skall kære annen for fogden, førend thend hafuer thet kiert for oldermanden och stoelsbroder, det vere suend eller hosbonde, vnder en tønne øll til viide, konningens ret och stadtzens v-forsømmet; om han der i meen falder, kan hannem ey da vetherfaris ret, kiære siden for fogeden, borgemester och raad, som thet sig hører.

16. Huo oldermand eller stoelsbroder ofuer løpper med vrede, bøde en tønne øll till brøderne och en ℔ vox till messen.

17. Huilchen sidst vorder broder, hand skall gaa æmetds wærf och bud till brøderne, saa lenge en anden kommer, som broder vorder, och thend gøræ siden sammeledis.

18. Huer broder skall suere och gøræ laugs rett for sin gæst.

19. Huad oldermand eller stoelsbroder bryder, bøde dobbelt.

20. Huilchen syn egen mand skall vorde i remmesniders æmætde oc pungemagers æmætde, hand skall skære sin mester gierning i oldermandtz huus.

21. Paa remmesniders æmætde skall han giøre it bidtzell fadhæ, howetlauet i femb ryngge och en forøøll fadhet i thre rynggæ, och løddet dopper paa

alle knotte, och fadhe een slætt haghe oc giøre ret spennebelte v-straffende.

22. Paa pungemagers æmætde skall hand skiere it par dubbelte hanske vpret med silche, som det sig hører, och hand giør en god ringepungh och en god quinnepunug vell vpreddher, och huilchen broder, som skall skære denne mester gierning, da skall han legge en half tønne øll ind for brøderne, naar han skær sin mester gierning, och it fad salt mad och brød ther till.

23. Worder nogen quinne eller huo han helst er, som i disse æmetde ere nogen tid kiæret for oldermanden for gield, och kienis den, som paa kiæris, at han skyldig er, leggis hannem lagdage fore at betale inden fiorten dages rætt, bøde en tønde øll till vithæ. Item skall ingen mand tale uden oldermandens lof, hand betale strax en hwidt, sidder hand ofuerhørig, betale dobelt.

24. Item huo som ofuerhørig ganger af laugsstefne och vill ey giøre sin laugsbroder rett, hand vere lauget saa ner, som brødere vill.

Indført i Resens Afskrift i Raadstuearkivet af Lavsskraaer. Nedenunder staar: Disse Artichle findis skrefne paa pergament udi rimsnidernis laugskiste.

---

4. Aug. 1514 (Christiern II) udstedes en ny Skraa. Indledningen er saalydende:

Wi borgemestere och raad i Kiøbenhafn, giøre alle witterligt som nu ere och komme skulle, at aar efter guds biurdt tusinde femhundrede paa det fiortende fredagen nest efter vincula Petri vppa vort raadhuus for it siddende raadt var skichet fornumstige mend Boe Jensen och Lave Hendrichsen, pungemagere, och alle laugs brøderne af remmesnider embedet, pungemager embedet

och taskemager embedet, vore kiere medborgere, som samme tid forsamlede och tilstede vare; bekærede de dennem, att de ey maa nyde theris embede efter deris skraars jndholdelse med barchehanshen allunede hanske och sømske hanske, disligeste med barched leyer, allunet leyer och sømske leyer, som skinder och buntmager nu bruge, som theris skraa ellerprivilegia iche vdviser, och bade forscrefne remmesnider, pungemager och taskemager os at efter wor byes privilegia, som wi hafue . . . ., skulle skiche och hielpe dennem, at theris embede maa blifue wed magt, haffue wi nu saa skichet det efter deris skraaers jndholdelse och embeders leylighed, helst fordi at thet ene embede forderfuer det andet, met mindre en huer bruger sit embede och hollæ thet wed magt huer effter sin leylighed som embedet tilhører, skall remmesnider embedet, saa och taskemager embedet och pungemager embedet hollis i alle maader medh alle puncte och artickle som her efter følger.

Artiklerne ere kun lidet forskjellige fra de foranstaaende. Bøderne til Messen ere voxede til II og IIII ℔ Vox, Mesterkosten skal bestaa af: »tu fad salt mad [1]), fire ferske Retter, tu fad smør och med to oste med huedebrød, och skonroggen som der till bør, och gifue der till to tønner øll«, en Enke maa kun udøve Haandværket i Aar og Dag om hun ikke gifter sig, og »den, som sidst broder bliffuer, skall were tillbørlig och pligtig, at optenne lius paa vor lags crone i nogre høythider om Aaret, som er først paaskedag, juledag, pindzedag, hellig legeme dag, voris herris opfarelse dag, alle helgene dag, alle apostels dage oc alle jomfrue Marie dage, huilchet hand ey gjør eller

[1]) Troels Lund angiver i sin »Danmarks og Norges Historie« 5te Bog pag 46 Indholdet af et Fad Saltmad saaledes: en Trediedeel Flæskeside, en Sextendedeel Oxe, et Kvart Lam, en halv Gaas, en Oxetunge og en Kjødpølse.

forsømmer foruden loulig forfald, for huer tid han det forsømmer bøde 2 ℔ vox.«

---

2. Aug. 1549 (Christian III) udstedes en ny Skraa. Indledningen lyder saaledes:

Wy borgemestere och raadtmendt wdj Kiøpnehaffnn giøre wittherligt fore alle, som nu ere eller komme skulle, att aar effter gudts byrdt mdxlix fredagen nest epther sanctj Petrj dag ad vincula po wort Raadthus for ett siddende raadt wor skicket erlige oc fornumstige mendt Lauris Søffrenssen, oldermandt, Niels Nielssen, stoelsbroder, paa menige lagsbrødrers wegne wdj remmesnider embede, pungemager oc taskemager embede, beclagendes att thenum baade aff indwonere oc wdtlendtske schede møget for kort emodt theris skraaess indholdelsze. Thisligeste beclaget oc saa sadellmagere, at thenum skede stoer skade aff fremmede, som fører sadeller emodt theris embetz frihedt, oc begierede ther fore, at wy paa Kong. Mat., wor aller kiereste naadige herres weigne wilde offuerweige alltingest, saa att huer motte nyde oc bruge sith embede och nære oc bærge seg ther aff redelig oc skiellig epter Kiøpnehaffn stadts preuileger. Tha epther theris christelige, redelige oc nøttørfftelige begiere haffue wy offuerseet forscreffne remmesniders, pungemagers oc taskemagers skraa, sammeledes forscrefne sadellmagers bescreffne begiere y theris embede paa nogie besynderlige article oc haffue fundet saa for gott epther all leylighet paa thenne tiidt oc giort oc sambtycht them paa Kong. Mat. wor aller kiereste naadige herres wegne thesze eptherscrefne artickler, som saa liude.

Omtrent som de tidligere, men Bøderne til Messen tilfalde nu Lauget eller Raadet.

---

24. Mai 1623 (Christian IV) udstedes atter en ny Skraa, hvoraf Indledningen og nogle Artikler her følge:

Wi borgemester och raad i Kiøbenhafn giøre witterligt, at efftersom Kong. May. voris allernaadigste herre, med Dannemarchis høyvise raad, naadigst for got och raadsamt hafuer anseet, at handtvercherne her udi byen maa føris paa fode, huorfore Hans May. obne mandat paa trøch er vdgangen, at alle mestere udi et huert handtverch skulle forfatte nogen wisse wilchor med borgemester och raads betenchende, huor effter di kunde hafue dennem at forholde, da effterdi menige remmesnidere, sadellmagere, sømske beredere, hanske och pungemagere, som aff arildz tid haffuer veret vdi et laug, thi allesammen hafuer os deris anliggende skrifftlig offuergiffuet, er det af os igiennem lest och efter høystbemelte Kong. May. bevilling hafuer gifuit forskrefne fire handtvercher till deris laugs forbedring at skiche och rette dennem der effter disse efter skrefne artichle.

1. Først skulle de samptlig hafue en oldermand, huor till de selfuer maa vduelge to af deris laugsbrødre. som paa raadhuuset for borgemester och raad skulle opfordris, och huilche raadet af samme to god kiende, den skal vere oldermand it aar, och hannem skall till ordnis to andre forstandige mend af forskrefne fire embeder thill hossidere, huis nafne da i byens bog skulle indtegnis och alvorligen befalis, deris bestellning med fliid for vden argelist at forrette, och de skulle paa huer mandag i vgen forsamlis, om saa ofte behof giøris, paa en bequem sted och der forhøre huis klage som indfalder imellum mestere, suenne och drenge, och skulle di hafue en laugs skrifuere, som deris sager till god

effterrettning kand antegne, dog alle saadan deris samkomst att skee foruden drich.

2. Siden naar aaret er forløben och oldermanden forlofuis, da skall en af de to hossiddere beskichis udi hans stedt, huilchen borgemestere och raad eracte der till dyctig at vere, och en af laugsbrøderne ordnis till hossiddere i hans sted igien, dog skall ingen were lengere hossiddere end i to aar.

— — — — — — — — — — — —

— — — — — — — — — — — —

4. Forskrefne handtvercher maa fire tider komme sammen om aaret och raadføre sig medt huer andre om laugsens nøtte och embedz forbedring, den første søndag effter Cantate, anden Mariæ Magdalene dag, den tredie Ghalli dag. den fierde neste søndag effter Kyndelmisse, dog alle paa fastende stefne och for uden alle giestebiudelse och drich, vnder huer 40 ℔'s bøder; men kand deris laugs nøtte och verff forrettis med mindre sammenkomst, staar det dennem selff, och skall en af raadet were hos udi samme møder, der for uden otte gange om aaret, nemlig en gang udi huer maanet (om saa ofte behof giøris) laugsens sager at forhøre och till billig endskab at forhielpe.

— — — — — — — — — — — —

— — — — — — — — — — — —

15. Ingen af forskrefne handwerchs suenne skulle self maa tilltage sig nogen ørchesløs dage om vgen, huerchen mandag eller andre dage uden huad de huer af deres embedzmestere med oldermandens samtøche forløffuit worder, men skulle huer mandag morgen klochen femb slett forføye dennem paa deris mesters werchsted;

huilchen handwerchs geselle her imod giør, vden han hafuer sin mesters forloff, da bøde 1 ℔ første gang, anden gang 2 ℔ och saa fremdeles, og der for wden stande til dette for hand forsømmet sin mesters gierning efter oldermanden och hossiddernis sigelse.

II.

Christian V's Laugsordning.

Peltsner og Handskemager-Laugs Articler.

Vi Christian den Femte, af Guds Naade Konge til Danmark og Norge, etc. Giøre vitterligt, at eftersom Vi allernaadigst for got og raadsomt haver befundet, adskilligt udi Laugene, saa vel i Vores Kongelige Residentz-Stad Kiøbenhavn, som overalt i begge Vore Riger Danmark og Norge, som til Misbrug og adskillige Inconvenientier kunde give Anledning, at afskaffe, og til den Ende for hvert Laug i sær, nye Artikler at lade forfatte, haver Vi allernaadigst forundt og givet, saasom Vi og hermed forunder og giver Peltsnerne og Handskemagerne efterskrevne Artikler, hvorefter de sig allerunderdanigst skal rette og forholde, og ey efter denne Dag understaae sig, nogen nye Vedtegt eller anden Anordning imellem sig selv at giøre, saa fremt de ikke derfor vil stande til Rette og straffes som vedbør.

I.

Ingen maae sig af Peltsner eller Handskemager Haandværk ernære, enten med noget Arbeid at betinge, eller Svenne og Drenge at antage og holde, førend han haver sit Borgerskab, og er i foreskrevne Laug ind-

skrevet; Forseer sig nogen herimod, bøde første Gang 4 Rigsdaler, anden Gang dobbelt saa meget, og tredie Gang straffes paa Kroppen.

2.

Peltsnerne og Handskemagerne skal have en Oldermand, som samme sit Embede i to Aar skal forestaae, og naar nogen afgaar, da skal samtlige Mestere ved de fleste Stemmer, tre af deres Middel Magistraten paa Raadstuen foreslaae, af hvilke de haver en at anordne, som dennem synes bedst og dygtigst dertil at være, men dersom ingen af de tre foreslagne dennem anstaar, da maae de en anden, som de bedst eragter, der til beskikke.

3.

Oldermanden skal alle de gamle og unge Mestre, som nu Borgere ere, og Haandværket bruger, saa og dennem, som her efter i Lauget indkommer, ved Navn lade antegne, saa vel som og hvor de boer, paa det hand desbedre dennem kand vide at finde, naar noget forefalder at forrette, eller og de Bønhasere paa forskrevne deres Haandværk, vil eftersøge, hvilket paa det, det desbedre kan exeqveres, skal det være forskrevne Oldermand tilladt, fire Mestere at udnævne, som skal være berettiget til, med hannem og en af Under-Fogderne forskrevne Bønhasere [1]) at udsøge, og af dennem

---

[1]) 9. Marts 1689. Mandat til Magistraten i Kjøbenhavn, hvorledes Laugene der maa jage Bønhasere.

Naar Laugene i Kjøbenhavn efter Laugsartiklernes Anledning søger efter Bønhasere og undertiden antræffe fattige Haandværksfolk som dog med deres egne Hænder efter Frd. 2. Mai 1685 ere tilladte af noget ringere Arbeide sig at ernære, er dem ikke alene af Oldermanden frataget, hvis Arbeide de i saa Maade have, men endog for store Bøder efter Artiklerne anstrænges; hvorfor til saadan Uleilighed at forekomme, følgende befales:

oppeberge den ovenmældte Straf, men hvis de den ikke strax betaler, maa de, uden nogen Henseende til deres Jurisdiction, hvor de antreffes, henføre dennem i Stadens Arrest-Huus, indtil de Bøderne betaler; Og skal bemeldte fire Mestere, som Oldermanden i saa Maade til sig tager, hver fierding Aar forløves, og andre Fire i deres Sted igjen af hannem nævnes, som samme Forretning skal i Agt tage, indtil det i Lauget er gaaet omkring.

4.

Naar nogen Peltsner og Handskemager skal i Lauget indtages, da skal hand først giøre sit Mesterstykke, som skal være et Skind-Skiørt 6 Qvarteer lang, 6 Alen vidt, med 3 Remmer, og der til 40 smaa Skind: For det andet, en Mands Pelts med krumme Ærmer, vel besat med Remmer paa alle Sømmene: Tredie, et par Handske syed med tvende Sømmer, hvilket Læder alt af ham selv skal være tilbereed, og hvis nogen kunde begiære at komme i Lauget, som ey Pelsmageriet havde lært, da skal hand alene være forbunden forbemældte Handske at giøre, og der med i det øvrige forholdes efter Forordningen af 23 Decembr. Anno 1681.

5.

Paa det at Peltsnere og Handskemagere kand have desbedre Næring og Aftrek paa hvis de forarbeider, da skal det gandske være forbudet nogen Handsker (uden allene perfumerede) fra fremmede Stæder at indføres, som ikke her udi vore Riger og Lande ere giorte eller

---

Magistraten skal tilholde Laugenes Oldermand, ei herefter efter Bønhaser at inqvirere, med mindre de saadant Politiemesteren tilforn tilkjendegive, hvilken af sine Betjente haver at ordinere, som ved slige Inqvisitioner tillige kan være tilstede og have Indseende, at intet imod forskrevne Forordning foretages.

af nogen i deres Huuse eller Boeder at falholdes; Og dersom Handskemagerne finder hos dennem efter dette Aars Forløb nogen Handsker eller Peltser, som ikke her udi Landene ere gjorte, da skal de være konfisqveret til Angiveren, Børnehuset og Lauget til lige Deele; Og paa det de fra fremmede Stæder indførte kand kjendes fra de, som her ere giorte, da skal her efter hver Mester, hvis Handsker og deslige Arbeide hand giør, med sit og Laugets Stæmpel lade stæmple.

6.

Den Laugs-Broder, som sidst i Lauget indkommer, skal efter Oldermandens Sigelse Lauget betiene, og tilsige til Vores, Byens og Laugets nødvendige Ærende, indtil en anden i hans Stæd kommer, findes han u-villig eller forsømmelig, bøde hver Gang fire Mark til de Fattige i Lauget, men bliver hand syg, eller er udi lovlig Forfald, da den som næst for hannem i Lauget er indkommen, at tiene som forbemeldt, indtil den anden selv igjen sin Gjerning kand forrette, men dersom fleere paa en Tiid indtages, skulle hver af de, som for saadan Umage ville være fri, betale til Laugets Fattige og dens Belønning, som Lauget skal betiene, fire Rigsdaler.

7.

Hvilken Laugs-Broder, som vorder tilsagt fra Oldermanden at møde om de Ærender, som Vores allernaadigste Forordning af den 23 Decembr. Anno 1681 ommelder, at hand ikke møder der til det Klokkeslet han tilsiges, bøde tolv Skilling til Laugets Fattige, bliver hand borte en halv Time over Tiden, bøde 24 Skilling, bliver hand borte en heel Time eller slet borte, bøde tre dobbelt, uden at hand kan bevise sig at have havt lovlig og kiendelig Forfald.

8.

Hvilken Mester i Lauget, som reiser her fra Staden og tager sin Boepæl i en anden Kiøbstæd eller paa Landet og bliver over Aar og Dag borte, og hand det ikke før hans Bortreyse haver havt med Magistratens og Laugets Minde, da maae hand, om hand igienkommer, ikke søge sit Stæd i Lauget, uden hand Magistraten og Lauget tilfreds stiller.

9.

Maae ingen uden de, som i Lauget ere indskrevne, befatte sig med nogen Peltsverk at tilberede, kiøbe eller sælge, og især maae Bundtmagere ey berede eller forarbeyde nogen Lamskind til noget saadant Arbeyde, som Handskemagere og Peltsnere vedkommer, og dem i deres Handverk kand være til Indpas, men allene saa vidt de til ringe Huver med at underfore kunde forbruge; Thi befindes forskrevne Bundtmagere andet Arbeyde med Lamskin at underfore en Huver, da straffes første Gang paa 4 Rigsdaler, anden Gang 8 Rigsdaler, tredie Gang at ansees med anden vedbørlig Straf; Hvorimod Handskemagerne og Peltsnerne skal være berettiget, deres Handsker med vildt Foder-Verk at bremme, som hidintil sædvanlig haver været, saa og maae de selv berede hvis Læder de til Handske og Peltser fornøden haver, saa og tilforhandle sig det af Feltberederne her udi Vores Kongeriger og Lande, men ingenlunde noget fra fremmede Stæder forskrive.

10.

Naar nogen Laugs-Broder ved Døden afgaaer, da skal det være hans efterladte Hustru u-forment Haandverket ved Svenne og Drenge at fortsætte, saa længe hun sidder u-gift og sig ærligen forholder.

11.

Naar nogen Dreng begiver sig til nogen Mester, Peltsner eller Handskemager Haandverk at lære, da maae Mesteren have ham hos sig en Maaned paa Forsøg, om han er bequem til Haandværket at lære, og ere de med hinanden paa begge Sider tilfreds, da skal der skriftlig Contract imellem Mesteren og Drengens Paarørende oprettes, og i Oldermandens Bog, strax han antages, indskrives, nemlig som Dreng i fire Aar, om deres Forældre eller Formyndere betaler for deres Klæder og Lære, men underholdes og klædes de af Mesteren, da tiene i sex Aar, forsømmer Mesteren hannem, som forbemelt at lade indskrive, da bøde derfor til Laugets Fattige fire Rigsdaler; naar og Drengen, som forbemelt, haver efter Contracten udtient, maae hannem ikke veigres at blive Svend om hand er dygtig; Men dersom derom tvistes, da have Oldermanden med fire af de ældste Mestere der paa at kiende, om hand til Svend bør antages.

12.

Naar en Mester ved Døden afgaaer, og haver Drenge i Lære, som ikke haver udlært, da blive de hos Enken efter den med hendes Mand oprettede Contract, om hun Haandverket ved Svenne fortsætter, men overgiver hun Haandverket, og hun dennem ikke vil beholde, da skal de forblive udi de resterende Lære-Aar hos hvilken Mester dennem af Oldermanden bliver forordnet, indtil deres Læres Udgang, hvem der imod giør, give fire Rdlr. til Børnehuset.

13.

Naar nogen Lære-Dreng sine Lære-Aar, som forbemelt haver udtient, saa hand er dygtig kiendt for

Seend at antages, da skal hans Mester give hannem hans Lære-Brev, hvor efter hand enten her eller uden Lands skal paa sit Haandverk tiene fire Aar for Svend, førend hand maae blive Mester i Lauget.

14.

Paa det Svenne, som med Sygdom bliver beladne, og ikke selv haver Middel at underholde sig af i deres Sygdom, des bedre kand blive hiulpen til deres Helbred igien, eller og om de døer, de da kand blive til Jorden maneerligen bestædet, da skal enhver Mester indeholde af sin Svends Fortieneste hver Maaned, og legge dem i deres Lauges Fattiges Bøsse, som skal staae i Oldermandens Huus, hvor til hand skal have en Nøgel, og en af de ældste Svenne en anden, hvor af da skal tages saa meget, som i forskrevne Tilfælde kand behøves; Mens dersom de kommer til deres Førlighed igien, da skal de det, efter Haanden som de noget fortiener, igien i Bøssen indlegge, men om de ved Døden afgaaer, da deres Begravelse, om de gandske ingen Formue eyer, af samme Tide-Penge at betales.

15.

Paa det Mesteren kand beholde tilbørlig Myndighed over deres Svenne, saa viit deres Haandverk vedkommer, da skal udi hver Oldermands Huus henge et sort Bret eller Tavle, hvor de Svennes Navne skulle antegnes, som enten sig modvilligen imod deres Mestre forholder, eller sig af Tienesten begiver, førend de foraccortderede Terminer, som de skal tiene udi, ere forbi, eller og, om de nogen Gield giør, og ikke betaler, og maae saadanne Svennes Navne ey udslettes, førend de, de Vedkommende tilfreds stiller.

16.

Naar nogen Mester, hans Hustru, Børn, Svend, Dreng eller Pige ved Døden afgaaer, da skal Oldermanden lade af Lauget tilsige saa mange, som behøves, efter ordendlig Omgang, at bære Liiget til Jorden, og er der nogen, som for Alder og Svagheds skyld ikke kand bære, da maae de forbigaaes, hvo ellers herimod gjør, og sidder overhørig, bøde hver Gang en Rigsdaler.

17.

De Bøder, som i Pelts- og Handskemager Lauget forbrydes og Lauget tilkommer, skal Oldermanden oppe bærge, og dennem forvare i Laugets Fattiges Bøsse, som siden til de Nødtørftige, naar fornøden gjøres, skal anvendes.

18.

I det øvrige, saa vidt som expresse i disse Pelts og Handskemagere af Os allernaadigste givne Laugs-Articler ikke er ommældet, forholdes efter Vores om Laugene udgivne Forordning Dato den 23 Decembr. Anno 1681. Og hvad Svenne og Drenge vedkommer, da efter den om dennem udgivne almindelig Forordning af Dato den 6 Maji Anno 1682. Thi byde Vi hermed og befale Præsidenter, Borgemestere og Raad i alle Vore Kiøbstæder, som disse Artikler under Vores Cancellie-Segl tilskikket vorder, at de dennem paa behørige Stæder til alles Efterretning strax lader læse og forkynde, og siden derover alvorlig holder- Givet paa Vort Slot Kiøbenhavn den 29 April Anno 1684.

Under Vor Kongl. Haand og Signet

CHRISTIAN.

Den for Laugene i Almindelighed gjældende Laugsordning fremgaaer af følgende 2 Forordninger.

Forordning om Laugene udi Kiøbstæderne i Danmark og Norge.

Vi Christian den Femte af Guds Naade, Konge til Danmark og Norge, etc. Giøre alle vitterligt, at eftersom vi allernaadigst komme i Erfaring, hvorledes tvert imod Loven, Recessen, og andre Forordninger, særdeles de, som Anno 1613. 1621. 1622 ere udgangne adskillige Anordninger i Laugene her i Vores Kongel. Residents Stad Kiøbenhavn, ved Tidens Længde, sig haver indsnegen, hvorved GUD i mange Maader fortørnes, adskillig Paafund er optænkt, hvorved stor Ødselhed foraarsages, og Haandverks-Folkene den ene den anden med stor unyttig Omkostning besverger, Tiden og, som de til deres Næring skulle bruge, u-nyttig bortspilder, og derfor endelig selv i største Skade og Armod geraader; Da haver Vi af sær synderlig Kongel. Forsorg for Vores kiære og troe Undersaatters, og i særdeleshed for denne Stads Indvaaneres Gavn og Fremtarv, som mærkelig ville hindres, dersom ikke al saadan ond Skik og fordærvelig Sædvane i Tide blev afskaffet, allernaadigst for got eragtet, derom indtil videre, saadan Anordning at lade giøre som følger, nemlig:

1.

Skal ingen herefter være forbunden til nogen Laugs-Ordning elier Skraaer, af hvem de og kunde være udgivne, langt mindre nogle selv gjorte Vedtegter, som hidindtil haver været i Agt taget, staa for fulde; Men om de Lauge, som Vi allernaadigst ville fremdeles at skulle staae under visse Laugs-Artikler, ville Vi Os allernaadigst med forderligste resolvere. Og maa imidlertid disse efterfølgende nyde de Laugs-Privilegier, som Vi dennem allerede givet haver, saaviit de ikke mod denne Vores allernaadigste Forordning skulle befindes at stride, nemlig: Bryggere, Bagere, Slagtere,

Badskere, Guldsmede, Tømmermænd, Snedkere, Muurmestre, Smede, Kandestøbere, Pram-Mænd, Færge-Mænd, Vogn-Mænd, Bødkere, Broeleggere; Og paa det Ordre og Skik imidlertid holdes kunde, skal det alle og enhver, som noget ærligt Haandverk lært haver, tillades, sig lovligen og tilbørligen dermed at nære, naar han først haver taget sit Borgerskab.

2.

Naar nogen sig hos Magistraten haver angivet, at hand et Haandverk lært haver, og sig dermed vil ernære, skal hand for sin Indtrædelse ikke give mere end tu Lod Sølv til det Laugs Huuses (som hand staaer under) Vedligeholdelse, hvor de nogen Huus eyer: Og hvor de ingen Huus eyer, da til saadan Huuses Leye fire Lod Sølv: Til samme Laugs Oldermand tu Lod Sølv. Og skal ingen Svend, naar hand for Svend bliver antaget, give noget i ringeste Maader; forseer sig nogen herimod, da skal saavel den som fordrer, som den der giver meere end forskrevet staar, bøde tive Lod Sølv.

3.

Eftersom det undertiden baade fremmede Haandverks-Folk, som i noget Laug vil indtræde, saa og dennem som i andre Vores egne vidtfraliggende Provincier fødde, besværligt falder, altid deres Fødsels-Breve at forskaffe: Da skal ingen for deslige Aarsager forhindres at nære sig med det Haandverk hand tilbørligen lærdt haver, naar hand sit Borgerskab har vundet, og sig i de øvrige efter denne Vores allernaadigste Forordning og andre des angaaende Befalinger tilbørligen retter og forholder.

4.

Mesterstykke angaaende, da eftersom megen Misbrug unyttig Bekostning dermed hidindtil er vorden foraarsaget, skal den som til Mester i et Handverk vil antages, sig paa Raadstuen angive, og i Magistratens, Oldermandens og de fire ældste Mesteres Overværelse af samme Handverk, bevise at hand kand sit Handverk som lovligt og forsvarligt kand være; Og hvis nogen Tvist om hans Mester-Stykke indfalder,

da haver Magistraten allene (undtagen de Handverks Mester-Stykker, som egentlig angaar Bygninger, da Magistraten tillige med Bygmesteren) derpaa at kiende: Og skal ikke tillades at den som sig saaledes angivet haver, vorder derudover i nogen Maade med nogen Udgift, Giæstebud eller Drik besværget, men tvert imod den som nogen Laugs-Gilde giver eller giør, skal derfor bøde et Hundrede Lod Sølv, og hver Giest tive Lod, som til de Fattige af samme Laug skal gives.

5.

Hidkommer nogen fremmed Mester, som sig her vil nedsætte, og beviser sig andensteds Mester at have været, hand skal til ingen Mesterstykke forbunden være, men naar hand sit Borgerskab haver taget, og efter den anden Articuls Indhold, sig ladet indteigne, maa hand i Lauget annammes, og sig som andre Mestere i Lauget ernære.

6.

Naar nogen sit Handverk her i Vore Riger og Lande lovligen og forsvarligen lært haver, at hand sit Mesterstykke som forskrevet staar, kand giøre, skal hannem u-formeent, Mester at vorde, tillades, om endskiønt hand ikke paa Handverket reyst haver.

7.

Naar nogen Handverks Mand ikke fornøyer den som hos hannem noget Arbeid haver betinget, enten at Arbeidet ikke er saa dygtigt som det sig bør, eller og at det ikke i rette Tide er bleven forfærdiget, da skal det staa enhver frit samme Handverks-Mand at afskaffe, og naar hand hannem haver betalt, at tage til sit Arbeid, hvem han lyster, hvorpaa ingen skal have noget at sige, men Handverks-Manden være forpligtet Skaden og Tiid-spilden at erstatte; Giør nogen herimod nogen Forhindring, bøde til Laugets Fattige fyrgetive Lod Sølv.

8.

Skal og ingen fri Mandag eller anden Drikke-Dag tillades, men dersom nogen Mester, Svend eller Dreng formedelst Ørkesløshed, uflittig Tilsyn eller Drukkenskab sit

Arbeyde forsømmer, da straffes hand, som ved hver Laugs Articler anbefalet vorder.

9.

Mesterne bevilges ey heller nogen Sammenkomst uden Magistratens Tilladelse og Videnskab, og naar nogen slig Sammenkomst behøves, da haver de det for Magistraten skriftlig at andrage, som da efter Sagens Beskaffenhed paa deres Memorial skal teigne, om de saadan Sammenkomst for got befinder, og i Fald de det fornøden eragter, da skal de efter Sagens Beskaffenhed en eller flere af deres Middel forordne, som skal være overværendes hos dennem saa længe slig Forsamling varer, i hvis Nærværelse og skal til Bogs føres, alt hvis imidlertid forrettes, og naar det er skeed, da enhver at begive sig sin Vey, og ey nogen videre Forsamling uden forskrevne af Magistratens Middels Overværelse at holde. Skulle hele Lauget understaa sig her imod at giøre, da give de, som af Lauget mødt haver, tu hundrede Lod Sølv, men samles nogle faa Mestere uden Magistratens Minde, da give hver Person tive Lod Sølv: Dersom og nogen af Mesterne uden Magistratens Ordre -tilsiges, og hand ey møder, skal hand der for gandske intet bøde eller noget give: Og skal samme Laugs Bøder i en Kiste indsamles, hvortil Magistraten skal have en Nøgel, og Oldermanden een, og det Indsamlede til samme Laugs Fattige uddeles.

10.

Og eftersom det hidindtil haver været Magistraten til største Besværing, at de haver maat været Laugenes Bisiddere, og derved i mange Maader er vorden importuneret, da ville Vi alt sligt hermed have afskaffet, saa ingen meere end den anden skal være enten det eller det Laugs Patron eller Bisiddere, men dersom noget Laugs-Ærende forefalder, da, som ovenbemældt, forordner Magistraten undertiden een, undertiden en anden efter deres eget got befindende, derpaa at kiende.

11.

Svennene maae ingen Kro eller Sammenkomst have, men hver ankommende Svend, som ikke selv kand faae

Mester, give sig an hos Oldermanden, og hannem sit Logement tilkiende give, paa det Oldermanden hannem efter Mulighed til en Mester kand forhjelpe, og naar Svenden sig saaledes haver angivet, maa hand tage Tieneste hos hvilken Mester hannem best anstaar; Og maa en hver Mester tage og forskrive saa mange Svende, som hannem lyster og hand kand Arbeyd forskaffe, men i hver Handverk skal enhver Mester have en Dreng i det mindste i Lære, som i Vore Riger og Lande er fød, og maa hand ey forskyde nogen som er dygtig, hvo herimod handler, have forbrudt til Laugets Fattige fyrgetive Lod Sølv.

12.

Ingen udi noget Laug eller de, som sig med noget Handverk ernære vil, maa ved fælles Aftale eller Vedtægt sætte Pris paa deres Vahre eller Arbeyd, hvo herimod handler, haver sit Borgerskab forbrudt, men enhver at sælge sine Vahre og Arbeyde for den Priis hand best kand.

13.

Saasom og ved Begravelser og Liig-Følgen stor Forsømmelse foraarsages, da skal ingen være forpligtet Liig at følge, uden de allene som behøves til Liget at bære, hvilket og i Lauget skal omgaae, og de som vil følge og bære, ingen andensteds maae møde og forsamles, end hvor den Afdøde udbæres.

14.

Enhver Oldermand skal for Magistraten gjøre sin Eed, at han ikke allene denne Forordning, men end og de sær Ordninger, som Vi herefter forfattendes vorder, vil efterleve.

Hvorefter de vedkommende sig allerunderdanigst haver at rette, og for Skade at tage vare. Givet paa Vort Slot Kiøbenhavn den 23 Decembris Anno 1681.

Under Vor Kongel. Haand og Signet

CHRISTIAN.

Forordning om Handverks-Svenne og Drenge i Kiøbstæderne.

Vi Christian den Femte. af Guds Naade, Konge til Danmark og Norge, etc. Giøre alle vitterligt, at Vi allernaadigst haver for got befundet, efterskrevne Anordning for Handverks-Svenne og Drenge, udi begge Vore Riger Danmark og Norge at lade giøre, som følger:

1.

Svenne og Drenge skal troelig og flittig deres Tieneste og Handverk, saa og hvis deres Mester dennem kand have at befale, forrette, og til den Ende paa deres Mesters Verkstæder paa de Tider lader sig finde, som ved hver Handverk brugeligt er, ellers Mesteren Magt have til at korte dem en heel Dags Løn, naar de en halv Dag forsømmer, og i Proportion derefter for heele Dage og Timer; og hvis de ellers forseer noget, Mesteren til Skade, da skal de Skaden igjen fuldkommen oprette, giør de det ikke, da straffes paa Penge eller Fængsel efter Sagens Beskaffenhed.

2.

Ingen Svend maa forlade sin Mester, fordi hand kunde hannem for Forsømmelse eller Efterladenhed i sit Handverk tilrette sætte, ikke heller maa hand qvittere hannem naar Contract imellem dennem er oprette, førend den der udi specificerede Tiid er til Ende; Giør det nogen Svend, da have forbrudt hvis hand hos sin Mester kan have at fordre, og vil hand her være Mester, da skal al den Tiid hand haver tient hos den Mester hand saaledes forladt haver, ey agtes; Men de Svenne som ikke paa halve Aar tiener, dennem skal Mesteren otte Dage tilforn opsige, hvilket og Svennene i ligemaade skal giøre, Hvis og nogen Dreng, som forskrevet staar, sin Mester forlader, skal hand begynde at tiene sine Lære-Aar igien, ligesom han aldrig tilforn havde begyndt at lære. Og hvis nogen huser eller hæler dennem,

og dennem er vitterligt at de deres Mester haver forladt, da bøde derfor som den der huser og hæler en Fredløs Mand, giør det nogen Tieneste-Tiunde, Husbonden u-videndes, sættes derfor i Stads-Jernet.

3.

Naar nogen Svend ankommer eller bortgaaer, skal hannem ingen sær Tractement gives, men ligesaa vel da, som andre Tider lade sig nøye med ordinaire Spise; og skal de Svenne og Drenge, som faaer Kost hos deres Mester, være tilfreds med den Kost som Mesteren giver dem, hvo herimod handler: Er hand Svend, bøde derfor hvergang tu Rigsdaler til de Fattige i Lauget, eller straffes tu Dage og Nætter paa Vand og Brød; Er det en Dreng, da straffes hand paa Vand og Brød tu Dage i Raadhus-Kielderen.

4.

Svenne og Drenge som logerer i deres Mesters Huse, eller der haver deres Kost, skal sig til rette Maaltiid og Sove-Tiid indfinde, saa at Mesteren kand have deres Dørre lukte Klokken ni om Vinter Aften, og ti om Sommeren; Hvo længer bliver ude, bøde til de Fattiges Bøsse $^1/_1$ Rigsdaler.

5.

Befindes nogen Svend eller Dreng, uden sin Mesters Minde, at befatte sig med bemældte sin Mesters Handverk, eller noget hos sig at beholde af det hand kand have paa Handverket fortient, da skal hand ikke allene give tilbage igien hvad hand i saa Maader haver oppebaaret, men der foruden betale dobbelt saa meget i Lauget til de Fattige.

6.

Og eftersom enhver, som noget lader hos Mesteren bestille, det for Betaling til dem at give, betinger, skal ingen Svend, Dreng, Kalkslager eller Handlanger være berettiget derfor nogen sær Penge eller Øll at nyde eller begiære, langt mindre nogen af de Materialier hand forarbeyder, være sig gamle eller ny Søm, Spaaner, Ros eller andet, med hvad Navn det nævnes kand, sig tilvende; Hvo herimod handler, straffes som for andet Tyverie.

7.

Naar nogen af de Svenne, som ved halve Aar tiener, vil til Fare-Dag vandre, da skal hand det sex Uger tilforn Mesteren angive, og naar Tiden er kommen, da tage sin skriftlig Afskeed, hvorledes hand sig i sin Tieneste forholdt haver, og skal det baade af den Mester som hand haver tient, underskrives, og af Oldermanden paateignes, og Laugs-Seigl der paa trykkes, hvorfor hand skal give til Mesteren en Mark Danske, og til Oldermanden tu Mark Danske.

8.

De Svenne, som nogen Enkes Verksted paatager sig at forestaae, skal paa samme Maade examineres, som de der til Mestere antages, hvorimod hand og, naar hand sig for Mester vil nedsætte, for videre Mesterstykke at giøre, skal være forskaanet, og skal de Mester-Svenne, som hos nogen syg Mester tiener, i alle Maader forestaa Mesterens Arbeide saa fuldkommen, som hand selv tilstæde var, forseer hand derudi noget, da svare hand til al Skaden.

9.

Lokker nogen Mester enten Svend eller Dreng fra en anden, da betale hand til den som Svenden eller Drengen miste, saa meget som bemelte Svend eller Dreng et halvt Aar kand fortiene.

10.

Naar nogen Dreng kommer i Lære, da skal hand indskrives hos hver Laugs Oldermand, og skal samme Oldermand af hver Laug, det en Dag om Ugen, som Magistraten anordner, tilkiende give, paa det at de udi een dertil ordinerede Contra-Bog kand indtegnes; og naar nogen Mester antager en i Lære for Dreng, da skal skriftlig Contract der om opsættes, enten hand tiener for Løn eller Kost, eller paa hvad Maade de foreenes om, hvilken da paa begge Sider ubrødeligen skal holdes, og skal samme Contracter Ord fra Ord indføres i den Bog som Oldermanden dertil skal holde, hvorfor hannem skal gives en Slet Daler, og ey videre; Hvis og nogen Mester befinder tienligst at accordere

med nogen Svend paa et Fierding- eller halv Aar for vis Løn, da skal de iligemaade oprette skriftlig Contract derom, som paa begge Sider oprigtig skal holdes. Naar nogen Lære-Dreng sine Lære-Aar haver udtient, og er god for Svend, da skal hand, naar hand for Svend indskrives, ey give videre til Oldermanden end 1 Sletdaler for hans Umage og Omkostning at føre det til Bogs, og maa hannem ikke sin ærlige Afskeed eller Lære-Brev veigres, hvorledes hand sig i sin Tieneste haver forholdet; Og skal det være forbudet, at naar nogen bliver Svend, nogen Giæstebud da at anrette eller anrette lade, under tive Rigsdlr. Straf til Laugets Fattige.

11.

Ingen Mester maa nogen Vornede til Lære-Dreng antage, uden hans Herskabs Tilladelse, men naar hand nogen Dreng i sin Tienesle bekommer, maa han hannem ey fra sig forviise naar hand en Tiid lang tient haver, og sig troeligen og vel i hans Tieneste forholdet; Befindes og nogen i saadan Forseelse at hans Mester nødes hannem at qvittere, da skal af Øvrigheden derpaa kiendes, at hand ved Dom kand forvises.

12.

Eftersom at Drengene paa forskrevne Maade er forpligtet, deres Lære-Aar flittig og troe at udtiene, saa skal og Mesterne være tilforbundne dennem den Stund de ere i deres Lære, flittig at undervise, og giør Mesteren det ikke, da skal han ikke allene være forpligtet at svare efter den oprettede Contract, men desforuden at give til Drengen 30 Rigsdaler. Og skal alle Mestere deres Svenne og Drenge, saa længe de sig uden billig Klage skikker og forholder, tilbørligen begegne, og dennem ingnnlunde, enten med deres Løns Forhold eller i andre ubillige Maader forurette. skulle og nogen Mester, naar hand en Dreng til Lære haver antaget, befinde, at hand ikke formedelst Legemets Svaghed eller anden U-dygtighed, skulle kunde komme til den Fuldkommenhed, som samme Handverk udkræver, da skal hand inden sex Maaneder i det længste advare de, som Drengen

hos hannem haver indtegnet, at hand sig til et andet Handverk eller Handtering kand begive, hvormed han i Længden kan ernære sig; Forsømmer Mesteren det, da stande Drengen tilrette som før er meldt. Herimod skal ingen Svennes Skraaer af hvem de og kunde være udgivne, langt mindre nogle selvgiorte Vedtegter staae for fulde, eller nogen forpligte, men aldeles herefter være afskaffet. Derefter de Vedkommende sig allerunderdanigst haver at rette. Bydendes og befalendes Magistraten udi Kiøbstæderne i bemeldte Vore Riger Danmark og Norge, som denne Anordning under Vort Cancellie-Seigl tilskikket vorder, at de den paa behørige Stæder til de Vedkommendes Efterretning strax lader læse og forkynde. Givet paa Vort Slot Kiøbenhavn den 6 Maji Anno 1682.

Under Vor Kongel. Haand og Signet

CHRISTIAN.

En Raadstueplacat af 24. November 1749 er saalydende:

Ober-Præsident samt Borgmestere og Raad udi den Kongelige Residence-Stad-Kiøbenhavn; Giøre vitterligt: At, foruden de allereede om Laugene i Almindelighed forhen udgangne Kongelige Allernaadigste Forordninger og Anordninger, som forbyder Haandverks- og Laugs-Svennenes Selvraadighed, Spadsere-Gange, utilladelige Sammenkomster, og deres Mesteres Arbeydes-Forsømmelse, med videre; haver det Allernaadigst behaget Deres Kongelige Majestæt ved Allernaadigst Recript til os af 21de huius ydermere at anordne og befale efterfølgende Poster:

1mo.

Skal alle Tvistigheder og Besværinger, som imellem Laugenes Mestere, samt Svenne og Drenge i Kiøbenhavn, indbyrdes, herefter kunde forefalde, af Vores Politie-Mester undersøges og paakiendes, ligesom det, med de udi den 12te Post af den ham den 24 Martii 1741. Allernaadigst meddeelte Instruktion ommeldte Sager, forholdes, omendskiønt nogle af de indtil denne Dag Allernaadigst udgivne Laugs-Articler anderledes herudi kunde have befaled og foreskreved.

Befindes nogen Svend, der formeener sig af sin Mester fornærmed,

derfor at forlade sin Mesters Verkstæd, nedlægge hans Arbeyde, og saaledes tage sig selv til Rette: da skal sligt af Haandværks-Mesteren strax for Vores Politie-Mester, under Straf, efter bemeldte Politie-Mesters Sigelse, anmældes, og Svennen derpaa af Politie-Mesteren, efter Instruktionen, og Laugs-Articlerne, for saadan sin Opsetsighed ansees og straffes, hvad enten han i Hoved-Sagen befindes at have Ret og Uræt.

2do.

Anlangende Svennenes Ustyr og Sammenrottelse, ville Vi Allernaadigst, at saavel Reglementet for Steenhugger-Muurmester-Tømmer- og Snedker-Svenne af 24 Aprilis 1734, dets 14de Post, som Muurmesternes Laugs-Articler af 31 Augusti 1742, dets 14de Post, skulle herefter strække sig til alle Langenes Svenne, samt deres Hælere og Medhielpere, i Almindelighed; hvorefter de sig allerunderdanigst haver at rette, og for Skade at tage vare. (Thi bliver alt saa bemeldte Reglements og Articlers 14 og 26de Post her til Slutning i denne Placat indført).

3tio.

Skulle nogle eller alle Svenne af eet eller fleere Lauge udi Vores Kongelige Residence-Stad Kiøbenhavn, formaste sig til, herimod forsætlig at handle, og deres Mesteres Værksteder, under hvad Paaskud det end være maatte, at forlade, Arbeydet at nedlægge, eller sig paa Gader, i Vertshuuse eller paa andre Steder at forsamle; da skal Vores Politie-Mester Magt have og befalet være. ey alleene saadanne modtvillige og uroelige Svenne, men end og alle de, som befindes dennem i saadan deres onde og strafværdige Forhold at opmuntre, styrke, eller Selskab giøre u-ophørlig, paa hvad Sted de maatte antræffes, at lade paagribe og udi Arrest-Huuset og Vagterne hensætte; hvortil hannem paa Anfordring, af Vores Søe- og Land-Militair-Etat forderligst Hielp og Undsætning skal, uden mindste Vegring, meddeeles.

4to.

Naar de Paagrebne saaledes ere i Forvaring hensatte, haver Vores Politie-Mester sligt straxen at anmelde for Os Elskelige, Vores Tilforordnede udi Politie- og Commerce-Collegio, hvilke, det snareste skee kand, skulle sig paa Raadstuen forsamle, Retten sætte, lade de Paagrebne sammesteds for sig indkalde, og, uden Stævning, Varsel, eller Opsættelse, ey alleene over dennem Forhør holde, Sagen, efter den ved Politie-Kammeret brugelige og udi Politie-Forordningerne foreskrevne Rettergangs Maade, undersøge, men endog paa de skyldige befundne strax paa Stædet kiende og dømme.

5to.

De, som de Tilforordnede udi Vores Politie- og Commerce-Collegio saaledes udi foreskrevne Modtvillighed og Mishandling befinde skyldige, og derudi at fremture, skulle de hendømme til strængt Ar-

beyde udi Jern i Vores Citadelle paa visse Uger, Maaneder eller Aar, efter Forseelsens Grovhed; hvilken Dom det ikke maae være tilladt at appellere, efterdi Vi selv ville have Os forbeholden, samme, efter Allernaadigst Godtbefindende, at formilde. Men saa snart Dommen over een eller to af de Skyldige ad Gangen, udi deres og de øvrige Anholdnes Paahør, er afsagt, skal den strax exsekveres, og de Paadømte, udi de andres Paasyn uden Naade eller Forhaling, til Fæstningen henbringes.

6to.

Skulle nogen af de Skyldige, føreud Dom afsiges, falde til Føye, erkiende deres Forseelse og love Bedring; da maae det være de Tilforordnede tilladt, dennem paa mildere Maade, saasom med Mulct, taalelig Straf paa Kroppen, eller Friefindelse for videre Tiltale, ved endelig Dom at ansee.

7mo.

Skulle det under det holdende Forhør opdages, hvilke der for den begangne U-orden og Opstand have været Stiftere og Hoved Mænd, eller og, at nogen, under og i Anledning af den skeede Sammenrottelse, haver begaaet nogen Mishandling, der saaledes kunde fortiene høyere Straf, end den femte Post i denne Vores Allernaadigste Anordning fastsætter; da skulle de, som sig saa grovelig have forgaaet, hensættes i Bolt og Jern i Forvaring, indtil den allerunderdanigste Relation, som ovenmeldte Vores Tilforordnede om heele Sagen og alle dens Omstændigheder til Os allerunderdanigst og forderligst have at indsende, bliver Os allerunderdanigst forestillet, da Vi selv Vores Allernaadigste Resolution om slige Skyldiges videre Forfølgelse, eller Exemplariske Straf, ville udgive.

Thi bliver Allerhøystbemeldte Hans Majestæts Allernaadigste Anordning, til alle Vedkommendes Efterretning og allerunderdanigst Efterlevelse, herved bekiendtgjort, saavelsom og forbemeldte allegerede 14de Post af det Kongelige Reglement af 24. April 1734, og 26de Post at Muurmesternes Laugsarticler, der lyder saaledes:

De Svenne, som under nogen Slags Prætext lader sig lyste, enten at reyse, for at ophidse deres Kammerater med sig at følge, eller at giøre et eller andet Oprør, og følgelig sig tilsammenrotter, og holder sig tilbage, indtil de i een eller anden deres formeentlige Prætention eller Besværing kunde blive føyede, fra at giøre noget Arbeyde, eller selv i Hobetall udtræder fra Arbeydet, og hvad meere deslige indfaldende rebelliske Utilbørligheder være kand; deslige Oprørere skal ikke alleene med Fængsel, Rasphuus og Arbeyde i Fæstningen, men endog efter Omstændighedernes Beskaffenhed, og ligesom de befindes

vidt at have drevet deres Ondskab, og virkelig foraarsaged Skade og U-lempe, paa Livet straffes. Og skal eller maae ingensteds i Vore Riger og Lande en saadan modtvillig Oprørere, eller fra Arbeydet udtrædende Haandværks-Burs, nogen Tilflugt forundes, ey heller maa nogen dennem udi Værts-Huuse eller andenstæds fordølge, eller dennem nogen Underslæb gives, langt mindre tilstæde Ophold eller Forpflegning med Spiise og Drik; thi i saa Fald skal ey alleene imod de oprørende Haandverks Buser selv, men endog imod dessen Hælere, som de Oprøriges Medhielpere, ufortøvet og uforbigiengelig fortfares, efter forhen i denne Post anførte Straf. Og skal Øvrigheden paa et hvert Stæd, paa det yderste lade sig være angelegen, slig U-orden det beste mueligt, at forebygge.

Og paa det ingen Mester eller Svend af de nu her i Staden værende, eller herefter hidkommende, sig med nogen Uvidenhed herom skulle have at undskylde; da haver et hvert Laugs-Oldermand ikke aleneste strax at besørge denne Placat for Mesterne og Svennene oplæst paa deres Laugs-Huuse eller Herberger, men endog at henlægge et Exemplar deraf saavel udi Mesternes som i Svennenes Lader; og desforuden Oldtgesellerne eller Formændene for ethvert Laugs-Svenne, et Exemplar tilstille, for at giemmes paa Herberget, og i det mindste een Gang hvert Aar, eller saa ofte Laden aabnes, for Svennene at oplæses, samt saadant i Laugenes Mester- og Svenne-Protocoller at lade notere Kjøbenhavns Raadstue den 24. November Anno 1749.

Under Stadens Insegl.

L. S.

III.

Uddrag af Laugsprotocollen fra 1745.

Anno 1747 d. 7. Febrevarii Var de 4re. qrtals Mæstre forsamlede, nemlig: Jens Sørrens, Andreas Ryber, Gerdt Smedt, Anders Andersen i oldermandens Antonii Sørensens Huus, angaaende Noget arbejd, som Handskemager Suend Nafnl.: Lauritz Pedersen Haver hos sig beholdt af hans Mester Nafnlig: Jørgen Sørrensens iche Haver fra sig Leveret til Rette Tid, Huorfor hand af oven Melte fire Mæstre Er til Kiend at betalle de bøder, Som Hans Mayestes aller Naadigste forordning af dato 1682 den 6-Mays 5te Post om Melder Huilchet Hand og Havver betallt, Saa ingen Noget haver paa hannem at sige, siden hand sin Mæster og Lauget haver til freds stillet, Huilchet jeg som older Mand tillige med de fire qrtals Mæstre Testerer.

Anthonii Sørrensen, Giert Smet, Jens Søhrensen,
Andreas Riber, Anders Andersen.

Anno 1747 den 12. September Var Oldermand Hendrich Hansen Giørling tillige med 4re qrtals Mæstere Nafnlig: Matias Smedt, Andreas Ryber, Gert Smedt, Peder Jørgensen, tillige mede 2de Poleti Rettens betientere Nafnlig: Jens Nielsen, Peder Nielsen Bayer, udi Pistol Strædet hos Jørgen Johansen og derfra tog ham

12 par Hansker, samme Tid Var vi i Sante Peder Strædet hos Laurids Nielsen og fant der en Person Nafl.: Sørren Michelsen, som bestilte af hannem Et par handsker og Et geheng, samme tid Var Vi i studen Strædet hos Tor Hansen og fant der et par Dyrskins hansker som af hans Datter blef falholdt for 3 ℔ 8 ß, huilchet alt blef op bragt paa Poleti Kammeret.

A.: 1747 d. 19. September lod Gert Smedt lauget forsamle i oldermand Hendrich Hansen Giørlings Huus an gaaen at Matias Christoffersen skal have begiert En af hans suenne Nafnl.: John Christoffer Krammer til at arbeyde hos sig, huilcket hand og self til stod at hand hafde syet for ham i af Vigte mandags som er den 18. hujus Et par busser hvorfor hand blef tilkient af samtlig Lauget at give i mult Efter Voris aller Naadigst for orning af dato 1682 af 7de May 9de post, som er at Naar Nogen forlocher Suend Eller Dreng skal betalle Et Half Aars løn, huilchet hand fant sig u Villig til og Vilde iche give Noget, og derpaa gich port.

Anno 1754 13. May blev Henning Andersen for Mæster i Lauget antagen og formedelst den Skade Hannem i Hans Højer tommelfinger Var Grundet at Hand icke Ved syningen Kunde fuldfærdige sit Mæster styche Blev hand dog Med Høyædle Magistratens og samtlige Laugets Villie for Mæster i lauget antagen Efter at Hand Hafde forfærdiget de til sit Mæster styche behøvede skind og gaf da til Dosør til lauget Efter Egen Villie Half tredsinds-tyve Rigsdaller og betalt de øvrige udgifter Efter Maiestetz Artichler og forordninger.

Anno 1755 d. 22. Septbr. lod oldermand Jens Andersen Efter Sørren Anthonis begiering de 4re qartals Mæstere forsamle for at afgiørre i Mindelighed En tvistig-

hed i Mellem Ham og Hans suend Nafnl.: Andreas Nielsen, og som suenden da tilstoed at hand Mueligt Kunde have forseet sig med Nogle ord i Moed sin Mæster i druchen skab og Var hand da for Nøyet at hand gaf 2 ℔ til de fattige og saa Var der Med alt Despyt i Mellem dem ophørt.

Anno 1776 den 8. May Var Handskemager Laugets Mæstre forsamlede i oldermanden Andreas Mortensens Huus i overværelse af Hr. Raadmand Bech paa Høy og Velædle Magistratens Vegne for at Delibrere om det som til Laugets Bedste udfordres, hvorda af oldermanden blev proponeret om Laugs Mæstrene ere enige med ham i paa vedkommende Høye Stædder at ansøge

1ste at Høy og Velædle Magistraten vilde sætte Taxt paa Lamme Skind som tilforn,

2det at Slagterne heri Staden ikke maae sælge deres Skind til Kiøb og handelsmændene og at Slagternes Acordter med dem som stridende imod anordningerne ikke bør gjælde,

3die at Kiøb og Handelsmændene ingen Skind maae kiøbe af Slagterne,

4de at ingen Skind maae udføres herfra Staden uden De ere Handskemager Lauget tilbudne og af dem refucerede.

Alle Laugsmestrene vare tilstæde undtagen Erich Larsen, Andreas Berg, Christian Klingberg, Benjamin Reitzel, Christen Mortensen Hass og Andreas Schougaard, og de tilstedeværende erklærede Eenstemmig, at de vare enige med Oldermand i hans fremsatte Proposition og at herom paa vedkommende Stæder blev ansøgt. Hr. Raadmand Bech erklærede: at han ikke havde noget imod at Lauget paa behørige Stæder gav ansøgning om, hvis det formener at kunde være til dets opkomst

og Beste, i overenstemmelse med de dem allernaadigst forundte Laugs Articler og senere udkomne anordninger. Det saaledes er passeret bekræftes med Hænders Underskrift.

Som Older Mand
Andreas Mortensen.

Søren Anthonisen. Christen Villing. Henning Andersen.
J. Bensen. Christ. Riiber. P. H. S. Giørling.

Paa egne og min Faders Vegne
J. S. Lund. Lund. Hans Mortensen. Ulrich Ohlsen.
Joseph Olsen. Christoffer Mathisen. Jens Lassen.

I min Overværelse
Bech.

Anno 1783 den 24de October

— — — — — — — — — — — —

Derefter Blev den i Dag Præsenterede Nye Mesterlade Forevist og sammes Bekostning med viidere hvad som medgaaer til sammes Celebrering i Dag af Samtlige Tilstædeværende Mestere Resolveret saaledes: at den erfordrende Summa, som nu ikke ialt kan viides til Bekostningers Bestridelse til det formelte, skal Laanes af Laugets Interessenters Liig-Casse imod Vexel Rentes Erlæggelse derfor, og hvorfore Oldermanden Besørger saavel det Stemplede Papier som og Renterne af Laugets Lades-Casse, hvert quartal dertil henlagde, og skal De som ere quartal Mæstere underskrive Vexel Obligationen som Skyldener paa vort Samtlige Laugs-Vegne, og saalænge dermed continere jndtil den Laante Summa aldeeles er Bleven Betalt til Liig-Cassen tilbage. Og skal det nu være afgjort og uryggeligen Blive ved Magt staaende: At nu værende og efterkommende Mæstre i vores Laug skal være og Blive forbunden at betale hvert

Quartal Tre Mark i Tide-Penge, jndtil at den Laante Summa af Liig-Cassen igien Skadesløs er Bleven tilbage Betalt som alt er conform med den af Oldermanden Sr. Andreas Morthensen forhen derom os ved yngste Mester Sr. Benjamin Reitzel under 20de hujus Tilstillede og af os Egenhændig underskrevne Pro Memoria, som vi her paa nye igientager og underskriver og herpaa udbeder os Velbemeldte Herr. Cancellie-Raad og Raadmand Hansens, som nu herved er Tilstæde, hans Høytærede Atestation, at saaledes i Dag af os er Besluttet og foreenet jndgaaet.

Som Olderman
Andreas Mortensen.

Som Quartals Mæstere
Ulrich Ohlsen. Benjamin Reitzel. Rasmus Gierman.
Peder Mortensen. Jørgen Sørensen Lund.
Andreas Jensen Berg. J. Bensen. P. H. Giørling.
Jens Mortensen. Christian Riiber.
Christian Mortensen Hass. Søren Jørgensen Lund.
Morten Ambiørn. A. Berg. Benjamin Reitzel.

Saaledes passeret i min Overværelse
J. Hansen.

Anno 1788 den 30te Maii var Handskemager Lauget tilsagt at Møde hos dets Oldermand Andreas Mortensen paa gammel Myndt Nr. 159 i overværelse af Magistrats Person S. T. Hv. Justitz Raad og Raadmand Thulstrup og var tilstæde af Laugets Mestere, som Biesiddere Ulrick Ohlsen og Hans Mortensen, der foruden Mestrene Reitzel senior, A. Berg, Bendsen, Hass, Lund, Giørling og Reitzel junior.

Hvorefter Oldermanden bemeldte Andreas Mortensen tilkiendegav i denne Samling, at han havde ladet Lau-

gets Mestre tilsammenkalde jhenseende til en af Handskemager Svend Frederick Lanter til Hs. Mayestet Kongen jndgivene Allerunderdanigste Ansøgning, om at blive jndtaget i Lauget som Mester uden at gjøre Mesterstykke i betragtning af at hans Formue ikke for værende tiid skal være saa Favorable at han samme kan bekoste; Ligesom og at dersom arbejdet tilslog ham, da ville han endda — have frihed at holde en Svend uforment af Lauget, og naar han Endelig ved saadan sit arbeide kunde jndbringe saa megen Formue, da skal han ikke være Uvillig at giøre Mester Stykke. Bemelte hans Allerunderdanigste Ansøgning til Kongen blev oplæst for Laugets tilstædeværende, hvorfra Oldermanden tilkiendegav, at han i Conformite af de Kongl. Anordninger ikke har villet fordriste sig med sine Biesiddere at afgive noget Posetiv Svar jmellem dem selv, hvorfor han havde ladet denne Samling Reqvirere og fremlagde Lauget følgende Proposition:

At Lauget ville bidrage alt hvad de kunde til at Assistere den Ansøgende ved et Laan af Laugets Casse for at ophielpe ham til at blive Mester i deres Laug baade til Mesterstykkets forfærdigelse og omkostninger, som og forskaffe ham de Raae Materialier som i alt forbruges dertil, naar han sligt strax eller om en føye Tiid vilde Melde sig, da Materialierne er at faa. Ligesom og at Lauget endog vil modtage Mester Stykket for de Raae Materialier, og betale ham Daglønnen for den tiid han har anvendt derpaa, jmod at han angav nogenledes Sikkerhed til Lauget for det ham Assisterede, som De holdt for, det ene jmod det andet efter Billighed kunde være Rimelig, thi det har aldrig været Lauget jmod at modtage saadanne Folk som har lært Professionen

og vil vedblive Laugets Artichler, Men vist vil søge at ophielpe den saavidt Muelig.

Herpaa æskede Oldermanden Laugets tilstedeværende Svar, og blev da Udslaget:

Lauget Resolverede, Ligesom de og antog Oldermandens Proposition, derhos Troede at Vores Allernaadigste Konge ikke paa blotte Erbydelser uden den Ansøgendes opfyldelse i nogen af de mindste Deele hvad Lauget kan paastaae i følge de Kongl. Allernaadigste meddeelte Laugs Artichler, ville meddeelé ham Privillegium paa de Grunde som han har Anført. Nemlig først at arbeide med Egne Hænder, og siden naar Arbeidet tilslog at Holde en Svend, da forlangte han vist aldrig at komme i Lauget, da de fleste Mestere kan bestride deres Arbeide ved en Svend, og naar Lauget saaledes skulle betynges, hvem skulle vel da bære Laugets Byrde, da der baade i Lauget ere Fattige og Enker, som er til tynge, desuden er det bekiendt for samtlig Høy og Velædle Magistraten, at Lauget vist kan bestride den afsatz som her udfordres.

Saaledes Passeret

Testerer.

Andreas Mortensen,
Oldermand.

Bisiddere Ulrich Ohlsen. Hans Mortensen.
Benjamin Reitzel. A. Berg. J. Bensen. P. H. S. Giørling.
Chr. Hass. Lund. B. Reitzel.

Som overværende paa Magistratens Vegne
J. Thulstrup.

ERKLÆRING.

Over Handskemagersvend Magnus Lindberg fra Sverrig hans Allerunderdanigste Ansøgning til Hs. Mayestet

Kongen om at faae Georg Voyers Privilegium og at holde af Laugets Svenne og tillige udlære Drenge, ligesom en Laugs-Mester.

Supplicanten Magnus Lindberg som foregiver at være en Svensk Handskemagersvend og forskrevet fra Stockholm er ikke Kiendt ved Handskemager Lauget, ey heller Arbeidet paa samme og om han har Arbeidet for afg.: Georg Voyer er mig Ubekiendt. Skulde han være Bleven understyttet med Reise Penge af det Høy Kongl. Land Oeconomie og Commerce-Collegium, som han i sin til Hs. Mayestet jndgiven Allerunderdanigste Ansøgning anfører, saa kan det Høye Collegii allerbæst give attest om hans foredragende er Rigtig; Jeg formoder ellers at Hs. Mayestet i følge Handskemager Laugets Allernaadigste Laugs Articuler ikke vil at Lauget skal Bebyrdes af Slige tilløbenne fra Sverrig, paa blotte Ord, uden at vise det allermindste Beviist paa sin Capasité Og dog strax vil have Privillegium paa at Indskrive og Udlære Drenge lige med andre Mestere, som Skatter og Skylder hvad deres Pligt er. — Desuden er Lauget vist istand til at frembringe ligesaa gode Danske Handsker som Supplicanten angiver at have lært at giøre Franske i Stockholm.

Lauget udbeder sig derfor underdanigst, at S. T. Høy og Velædle Magistraten høygunstigst ved deres Høygunstige Intercession til hans Kongl. Mayestet vil befri det fra slige Privillegiers Meddeelese.

Kiøbenhavn, den 27de September 1788.

Andreas Mortensen,
Oldermand.

Anno 1791 den 14de September vare nogle af Laugets Mestere Forsamlede hos Oldermanden Sr. Reitzel

i andledning af en til Lauget fra den Kongl. Fabriks Direction uder 6te hujus ankommen Skrivelse om at jndhente Laugets Betænkning over nogle medsendte Prøver af Beredte Skind og Sydte Handsker fra Søren Nielsen True af Hillerød og saadan Laugets Bedømmelse at meddeele Bemelte Direction. Laugets Resolution blev for det første: at det imellem sig vilde udvælge 2de af dem, der skulle Besigtige og Syne de nu forelæggende Handsker og Skind, og derover meddeele paa heele Laugets Vegne deres Betænkning, saavel over Handskernes Danning som Syening, som om Skindenes Bonitet og tilberedning, og blev da dertil udmeldet Mester Ulrich Olsen og Andreas Mortensen, hvis Betænkning var denne: Hvad Handskerne vedkommer. saa ere de hverken got skaarne ej heller forsvarligen Syedte, og maa man forundre sig over, at da de ere til en Prøve hidsendte, de da ikke (naar han kunde) været Bedre forarbeidet, og dertil udtaget heele og ikke Tilsammen stoppede Skind. Hvad Skindene vedkommer, da ligner de hverken i Colleur eller Renhed, og de hviide ere heller ikke reene men fulde af Plætter, og kan ingen Mester her falbyde saadanne Handsker til Nogen, uden at derved paadrage sig tort og Skam derfor. Det vil altsaa være at formode, naar at saadanne Prøver ikke ere blevne bædre giorte (naar han kunde) at de efterfølgende fra ham vilde endnu formodes Langt slettere til Bedrag for Publicum.

Benjamin Reitzel, Oldermand. Ulrich Ohlsen. Andreas Mortensen.

I. Bensen. P. H. Giørling. Hans Mortensen.

Christen Mortensen. Hass. Jens Lassen.

Lund. B. Reitzel. Hans Peter Giørling.

Anno 1823 den 11te Marci var for Handskem. Laugets Mæstere Een exstra Forsamling i Anledning af en Tvistighed andgaaende Peltsner og Handskemagere, da de troer sig at være Berettiged til at Bruge Peltsner-Profesionen, og blev da Besluttet, at det overlades den høye Magistrat at Besteme hvorvidt det kunde tillades, da Peltsner og Handskemagere ikke ville forfalde den Ræt som efter Laugs Artiklene var bestemt.

Som Biesiddere.
A. Sjøberg.
J. Rydberg.

Carl Bøehme,
Oldermand.

Saaledes passseret i min Overværelse.

Mundt.

Det Kongelige Danske Cancelie har under 8de denne Maaned tilskrevet. — I Anledning af at nogle af Peltsner og Handskemagerlaugets Jnterresenter, der have forfærdiget Mesterstykke baade som Peltsner og Handskemager, haver Besværet sig over, at andre Interresenter i Lauget befatte sig ogsaa med Peltsner- Arbeyde og holde Svende deri, endskiøndt de ikke have Forfærdiget det i de under 29de April 1684 for Peltsener og Handskemagere udgangne Laugsartikler fastsatte Mesterstykke af et Skindskiørt en Mandpelts og et Par Handsker, har Kiøbenhavns Magistrat under 9de forrige Maaned bestillet Canceliet en Ansøgning om, at alle de nuværende Handskemagere, der ikke have aflagt den i Henseende til Peltsenerhaandværket andordnede Prøve, desuagtet maatte være berettiget til at drive Peltsener og Handskemager- Arbejde.

Med Hensyn til hvad bemeldte Magistrat i sin over denne Sag afgivne Erklæring har yttret, skulde man til behagelig Underretning og videre Bekjendtgjørelse for

de vedkommende herved tjenligst melde at den ansøgte Begunstigelse efter Omstændighederne kan tilstaaes de nuværende Handskemagere, der ere i det omhandlede Tilfælde, men at det iøvrigt bør indskjærpes Oldermanden nøye at paase, at ingen, som herefter vinder Borgerskab i Peltsner og Handskemager Profession befatte sig med Peltsneri forinden han har aflagt den fuldstændige Prøve som Pelsner og Handskemager tillige — hvilket herved comuniceres Oldermanden saavel til egen som videre fornøden Bekientgiørelse for Lauget øvrige Interresenter.

Kiøbenhavns Raadstue, den 7de Julii 1823.

Moltke.

Schäffer, Hammerich.

Det Kongelige General Toldkammer og Commerce Collegium har under den 27de forrige Maaned tilskrevet os saaledes.

Efter at Collegiet havde modtaget Magistratens behagelige Betænkning af 28. December f. A. om den af Handskemager Lauget indgivne Ansøgning ene at haandhæves i den Frihed samme hidtil har nydt til at afsende Dyr- og Lammeskind som efter Beredningen ei findes andvendelige til Handskemager Arbeide, indkom Handskemager Lauget med et Andragende at den ansøgte bestemmelse ogsaa er rigtig for priviligerede Handskemagere, der ligeledes have Frihed til beredning og Farvning af Skind.

Ved at anbefale denne som en Laugs Sag til det Kongelige Danske Cancelies afgjørelse havde man ikke alene biefaldet den af Magistraten giorte bemærkning, men og tilføyet, at de herfra meddeelte Privilegier til Handske Fabrikkers Drift ogsaa give disse Rettighed

til Beredning af Dyre- og Lammeskind, som de i raae Tilstand indkjøbe.

I denne Anledning har det Kongelige Danske Cancelie, nu meldt Collegiet, at der med særdeles Hensyn paa den under 16. Novbr. 1825 i dette Tilfælde afsagte Politierets Dom, ikke findes nogen videre Resolution fornøden, hvilket man herved tjenligst maa andrage Magistraten at tilkjendegive Vedkommende til Efterretning.

Forestaaende communiceres herved Hr. Oldermanden til Bekjendtgjørelse for de priviligerede Handskemagere.

Kjøbenhavns Raadstue, den 7de Junii 1826.

J. Bille,
Oldermann.

Aar 1850 den 7de Januar: Fra Haandværkerforeningens Formand, Major Lier, var indkommen et Andragende til Lauget om at afbenytte Haandværkerforeningens Locale i Huset Nr. 29 i Læderstræde ved Laugsforsamlinger og andre Lejligheder, imod en aarlig Betaling af 10 Rbd., skriver tie Rigsbankdaler. Oldermanden, Bisidderne og Laugets Mestere erklærede dem enig i at antage det gjorte Tilbud indtil videre.

Aar 1861 den 4de November var Handskemagerlaugets Interesenter forsamlede, og da blev fremlagt Udkast til en ny Vedtægt for Handskemagerlauget af Dags Dato, som efter at være oplæst og Diskuteret, eenstemmig vedtoges, idet man i Overensstemmelse hermed besluttede i Henhold til Næringslovens § 26 at andrage hos Indenrigsministeriet paa Stadfæstelse af samme.

Mødet hævet.

Som Bisiddere
H. Chr. Larsen.
C. F. Spangenberg.

Ph. S. Lander,
Oldermand.

Aar 1862 d. 2den Januar. Mødet hævet efterat Oldermanden havde meddelt, at Indenrigsministeriet havde sanctioneret den af Interessenterne vedtagne nye Vedtægt fra 1ste Januar 1862, hvoraf trykte Exemplarer bleve omdeelte til samtlige Interessenter. Der blev derefter med Hensyn til den nye Vedtægt foretaget Valg paa Funktionairerne, hvortil eenstemmig gjenvalgtes som Oldermand Ph. S. Lander og som Bisiddere C. F. Spangenberg og H. Chr. Larsen.

Mødet hævet.

Bisiddere:
C. F. Spangenberg.
H. Chr. Larsen.

Ph. S. Lander,
Oldermand.

IV.

Kort Fremstilling
af
Haandværkets Tilstand indtil vore Dage.

Naar en af de ældste opbevarede Laugsskraaer, som vi have er Handskemagernes, og naar det af alt Foreliggende fremgaar, at Lauget har været et af de betydeligere, saa er det, som det ogsaa ses af Navnet: Remmesnidere, Pungemagere og Taskemagere — ikke just Handskemageriet i moderne Forstand, der har givet Laugets dets Betydning, men derimod væsentlig heelt andre Tilvirkninger saasom Bælter, Punge, Tasker, Lagener, Dynevaar, Remme, Livgehæng, Polstring af Rustningssager o. s. v. samt Tilberedningen af Skind hertil ved Barkning, Allunering og Semsk Beredning (Vaskeskinds). Peltsmageriet, som fra Chr. den V.s Tid dreves sammen med Handskemageriet, udøvedes i tidligere Tid af Bundtmagere og »Skindere«, hvilket sidste Navn maa antages ensbetydende med Peltsnere eftersom Skindernes Mesterstykke i en af Kong Hans stadfæstet Skraa (fra Christoffer af Bayerens Tid) angives at bestaa i en Kvindes Skindkjortel og en Suben (vistnok en Mandstrøie eller saadant), hvilket stemmer med Mesterstykket i Chr. d. V. Laugsartikler: et Kvindeskjørt og en Mandspelts med krumme Ærmer. Vi kunne nok forstaa at der har været megen Brug for Peltsner-Arbejdet i hine Tider, da Skind med Ulden paa var almindeligt Beklædnings-

stof og tillige anvendtes til Sengetæpper; men ogsaa for Pungemagerne har der været rigeligt Arbejde; man maa nemlig erindre, at Linned i det Hele taget saavelsom Lærredslagener ikke bleve almindelig benyttede før efter Midten af det 16de Aarhundrede, og at Lommer ikke kjendtes i Klædninger før henimod Slutningen af Aarhundredet, og at det ogsaa paa den Tid — da strikkede Strømper endnu vare noget ganske Nyt og kostbart — var det Almindelige at bære »Hoser« af Klæde eller Skind, men i Reglen af Skind.

Som Haandværket dreves i hine fjerne Tider, har det i alt væsentligt holdt sig til ind i dette Aarhundrede. Handskemageren kjøbte selv sine raa Skind og beredte dem enten med Ulden paa til Peltsnerarbejde: Peltse, Huer og Foerhandsker, eller haarede dem og garvede dem til Handskebrug.

Denne Garvning har mest været til »Barkhandsker« eller, som de senere blev kaldt, »Randershandsker«.

Uagtet det i Laugsskraaen fra 1514 udtales, i at Pungemagere alene skulde have Ret til at bruge barket Læder, allunet Læder og semsk Læder, maa det dog antages, at Tilberedningen af semsk Læder eller Vadskeskind senere ere gaaet over til Fellberederlauget, saaledes at Handskemagerne enten have sendt de Skind, de vilde benytte til Vadskeskind, til Beredning hos Fellberederne eller ogsaa kjøbt færdige Vadskeskind af disse, men de tvende andre Beredningsmaader vedblev de derimod selv at udøve.

Mesteren i Forening med sin Svend og Læredreng — i Reglen havde en Mester ikke Arbejde for flere — beredte Skindene og tilskar Handsker og Peltse om Dagen, medens Lysearbejdet bestod i Syning. Vel maa det

antages, at Husets Kvinder have besørget en Del af Syningen, men der er ingen Tvivl om, at det kunstfærdigste Arbejde er blevet præsteret af Svendene. Det er forbausende at see med hvor smuk en Syning (baade Stikning og Kastning) Handsker, Seler og andet Handskemagerarbejde i ældre Tider er blevet udstyret, og det bliver det saa meget mere, naar man betænker, at det udførtes uden mekaniske Hjælpemidler, mangen Gang med valne og ophovnede Hænder, der vare fulde af Kalkhuller og Revner, ved Lyset af en lille osende Tranlampe foran hvilken der paa et Stativ — den saakaldte »Galge« — var anbragt en Glaskugle fyldt med Vand for at samle Lyset paa Arbejdet.

Det er sikkert alle bekjendt, at der allerede i forrige Aarhundrede har fundet en livlig Udførsel Sted af Handsker her fra Landet, men dette skyldtes hverken det smukke Snit eller den kunstfærdige Syning, som udmærkede de Handsker, som bleve forfærdigede herhjemme efter privat Bestilling, men det maa tilskrives Barkberedningens Fortrin, dens fine Farve, behagelige Lugt og Holdbarhed.

Det fælleds Navn for disse Exporthandsker var »Randershandsker«, idet det nemlig var Randers By, hvor denne Tilvirkning først fik nogen Betydning. Aaret efter at Christian d. V's Laugsforordning var udkommen, talte Randers Handskemagerlaug 16 Mestere, og Antallet af dem, der drev Haandværket som Mestere, steg indtil henimod Midten af det attende Aarhundrede, men efter dette Tidspunkt var Antallet jævnt i Aftagende. — Det er ikke saa underligt, at Randers Mestere, da deres Fabrikat overalt fandt Behag og blev en efterspurgt Vare, vilde hævde, at det var særlige stedlige Forhold i Ran-

ders der betingede denne Fabrication. Man talte om særdeles Egenskaber ved Vandet i Gudenaaen og de Planter, som voxede deri og at uden denne lykkelige Forening af Omstændigheder vilde man ikke kunne tilvejebringe den rigtige Randershandske. Det har imidlertid ikke været Vandet eller dets vidunderlige Egenskaber, der har gjort Udslaget, men derimod Barken, hvormed det tilberedtes, nemlig Pile- eller Vidiebark; thi da Randers-Fabrikationen begyndte at tabe sig, viste Odense By, at Forretningen kunde drives til endnu større Forhold.

I den sidste Halvdel af det attende Aarhundrede talte Byen stadig 30 eller flere Handskemagermestere, og Handskerne fra Odense, der havde akkurat de samme gode Egenskaber, forsendtes efter en stor Maalestok til Udlandet. For Odense Byes Vedkommende er der opbevaret Mindet om en enkelt Mands Dygtighed, nemlig: Joh. Math. Lahn, som ved sin Død i 1803 efterlod sig et efter Datidens Forhold meget stort Lager af Handsker og en betydelig Driftskapital til Bestridelse af Forretningen og desforuden en Formue i fast Ejendom og rede Penge. Med stor Kraft og Ihærdighed havde han arbejdet videre paa den Grund, som hans Plejeforældre fra en ringe Begyndelse havde lagt, og som Stæder, hvortil hans Forbindelser knyttede sig, nævnes Søstæder som Bremen, Amsterdam, Livorno og selv Triest, hvortil de sikkert have fundet Vejen over Hamburg, der vel ligeledes vare Udgangspunktet for Forsendelser til Fastlandsbyer, som Wien, Nürnberg, Augsburg, Brüssel — ja selv til Rusland fandt de Vej og til oversøiske Steder som Vestindien.

Vel var denne Lahn egentlig ikke Handskemager

men var, hvad man nutildags vilde kalde Grosserer eller Exportør, men med Ophøret af hans Virksomhed faldt dog Odense Handskeindustri sammen, lidt efter lidt tabte denne sig ganske.

Saa var det atter Randers By, som gik i Spidsen. En driftig Mand, O. C. Kellermann engagerede 1810 i Paris en ung Handskemager Charles Mattat fra Grenoble for et efter Tidens Forhold højt Vederlag til at komme til Randers og bestyre den Handskefabrik, han der havde anlagt.

Beredningsmaaden af de barkede Skind var Mattat ubekjendt, da han ankom hertil, men han forbedrede den og forsendte mange »Randershandsker« til Udlandet. — Efterat han i 1819 havde overtaget Fabrikken for egen Regning, indforskrev han en fransk Hvidgarver og i 1830 to andre, af hvilke den ene var Peronard. Mattat hvidgarvede nu ikke alene de Skind, som han selv forbrugte i sin Fabrik, men ogsaa saamange, at han kunde sælge til England og forsyne de kjøbenhavnske Handskemagere. I 1833 begyndte han at farve Sort paa Bord efter en ny Methode og et Aars Tid derefter culørt. — I Aaret 1848 overdrog han Forretningen til sine to Sønner, som endnu leve. Han døde i 1852.

Kjøbenhavns Handskemageri var imidlertid begyndt at komme med. Det havde tidligere selvfølgelig forsynet Stadens Behov, men nogen videregaaende Betydning fik det først efter Fyrrerne. — Den nyere Tilvirkning af Glacéhandsker (hvidgarvede) havde vel fundet Vej hertil Byen, idet en af de af Mattat indforskrevne franske Handskemagere (»paa Saxen« i Modsætning til de saakaldte tydske Handskemagere — Beutlere eller Pungemagere — »paa Naalen«) nemlig Verdier

allerede i 1820 nedsatte sig her, men Størstedelen af de hvidgarvede Skind kom dog fra Garverierne i Randers og Viborg, indtil A. L. Topp anlagde et Hvidgarverie her i Byen, og efter det Tidspunkt har Hvidgarveriet, Skindfarveriet og Handskefabrikationen her langt overfløjet Provindsbyernes, navnlig har W. Klenow grundet en stor Hvidgarverforretning. Blandt de første betydelige Handskefabrikker her maa nævnes Petzkes, Bauers og Taagerups. Forholdene vare alligevel smaa: N. F. Larsen — hvis Handskefabrik senere blev den betydeligste i Norden — kunde saaledes i 1843, da han etablerede sig, dele en Svend med to andre Mestere, men snart tog Forretningen et stærkt Opsving, først ved Udførsel til Norge, Sverig og det nordligste Tydskland, dernæst har den bredt sig mere og mere og er tilsidst naaet til England.

Den danske Glacéhandske, hvormed vi efterhaanden vandt Indgang paa de udenlandske Markeder, var virkelig ogsaa en fin og god Handske. Skindene kom, som tidligere nævnt, dengang hovedsagelig fra Jylland, og det var de smaa tætnarvede Lammeskind fra de magre Hedeegne, der udgjorde det væsentligste Materiale: 5 á 6 Handsker var vistnok det største Kvantum, som disse Skind ydede. — Efterhaanden bleve ogsaa Skind fra Øerne paaagtede, og svenske og norske Skind fra de magre Egne, der i mange Henseender komme de jydske Hedeskind nærmere end Øernes og Skaanes, bleve stærkt benyttede, men paa den ene Side den tiltagende Opdyrkning og paa den anden den stadig stigende Efterspørgsel har medført, at det for at tilfredsstille Behovet bestandig har været nødvendigt at tage større og større Skind ind under Fabrikationen.

Hidtil er det alligevel lykkedes Fabrikanterne at

hævde en Plads paa Udlandets Markeder, om det end er væsentlig andre Artikler, hvormed der nu vindes Indgang end i Begyndelsen.

Hvad der bidrog til at aabne det engelske Marked for den danske Handske var ikke blot, at den var en ret fin, god og stærk og dertil prisbillig Handske, men tvende andre Omstændigheder vare her medvirkende.

Til den kjøbenhavnske Handskes øvrige Fortrin var nemlig kommet en Ensartethed i Snit og Udseende, som man dengang savnede hos Handsker andenstedsfra f. Ex. hos de tydsk-østerigske, og dette kom af, at Fabrikanterne her paa Pladsen strax sluttede sig til det nyere franske Tilskjæresystem, som repræsenteredes ved den af N. F. Larsen i Aaret 1863 fra Paris indforskrevne Tilskjæremaskine,*) og at de ligeledes strax benyttede Handskesymaskinen, som blev almindelig i Begyndelsen af Halvfjerdserne. Men der behøvedes endnu et Initiativ til at bringe Fabrikatet ind paa det engelske Marked og Æren herfor tilkommer særlig en kjøbenhavnsk Handlende Grosserer Th. Dyrhauge, som i Løbet af faa Aar grundede en betydelig Exportforretning af Handsker til England. Forskjellige andre Handske-Exportforretninger kom efterhaanden til uden at det dog førte til noget større Resultat for Fabrikanterne, og i de senere Aar have flere og flere Fabrikanter forsøgt selv at indarbejde deres Fabrikat paa det engelske Marked, saaledes som det altid har været Tilfældet paa de andre udenlandske Markeder. Medvirkende Aarsager til den meget

*) Forøvrigt havde Mattats Fabrik i Randers allerede i 1850 en god Tilskjæremaskine fra Grenoble i Gang, men den fik ikke en saadan Betydning for hele Handskeproduktionen som den i Kjøbenhavn, hvor alle Fabrikanter inden kort Tid optog Systemet.

betydelige Export i Begyndelsen af Halvfjerdserne var den fransk-tydske Krig og den derpaa følgende Milliardperiode.

Til Slutning anføres endnu nogle Tal til Oplysning om Fabrikationens Størrelse og Haandværkets nuværende Tilstand. I Aaret 1872 blev der forfærdiget ca. 116000 Dus. Handsker her i Kjøbenhavn, som repræsenterede en Kapital af ca. 1,625,000 Kroner og i samme og følgende Aar har Exporten til Udlandet aarlig havt en Værdi af ca. 900,000 Kroner. I 1877 beløb den sig kun til ca. 729,000 Kr. og faldt i 1879 ned til ca. 416,200 Kr., i 1880 steg Værdien til ca. 662,300 Kr., men var i 1881 og 82 henholdsvis kun ca. 485,900 Kr. og 568,300 Kr. For det indenlandske Forbrugs Vedkommende har Afsætningen antagelig været omtrent uforandret i den nævnte Aarrække.

Ifølge de af Kjøbenhavns Commune i 1882 til Oplysning om Kjøbenhavns Statistik udsendte Skemaer blev Handskemageriet drevet som Erhverv af 76 Mænd og 4 Kvinder som Hovedpersoner og 235 Mænd som Medhjælpere samt 706 Handskesyersker. Da der efter en Gjennemsnitsberegning behøves mindst 3 jevnt flinke Syersker til at sye, hvad en jevnt flink Tilskjærer producerer, passer det nævnte Tal ganske godt som en Angivelse af hvor mange Syersker, der vare henviste til Handskesyning som Hovederhverv, men Antallet af Kvinder, som give sig af med Handskesyning, Smaatsyning og Tamborering er betydeligt større. I de nævnte Tal er heller ikke medregnet Hvidgarvere, Skindfarvere og Handskepressere eller Kontor- og Lagerpersonale i Forretningerne, men naar alle Disse tages med naaer Antallet af dem, hvis Virksomhed er knyttet til Handskeindustrien op over et Par Tusinde.

V.

Foreningens Formuestilstand tidligere og nu.

Da den sidste i Laugstiden valgte Oldermand i Aaret 1866 fratraadte var Kassebeholdningen 75 Rd. 4 Mk. 14 Sk. Der var nemlig i hele Laugstiden Intet blevet opsparet, idet Alt var medgaaet til Bestridelse af Laugets Udgifter: til fattige Mestere og Enker samt tilreisende Svende, til Lønning af Laugsskriveren, til Laugsprocesser og andre Udgifter, saasom Afgift til Regentsen, Politibetjentene, Magistratsbudene o. s. v.

Det første Activ, som Foreningen erhvervede udover Laugsrekvisiterne var Belæggelsesretten til en Lejlighed (Nr. 24) i Haandværkerstiftelsen i Philosophgangen, som Lauget i 1860 betalte med 375 Rd., i hvilken Anledning der blandt Laugets Interessenter blev optaget et rentefrit Laan paa 400 Rd., som skulde tilbagebetales ved Udtrækning med 10 Rd. pr. Kvartal i 10 Aar.

I April 1870, da Lauritz Holm fratraadte som Formand, var Foreningens Formue voxet til: 400 Rd. i kgl. Obligationer, 79 Rd- 1 Mk. 13 Sk. i Bikuben og 108 Rd. » Mk. 5 Sk. i Contanter og desforuden var Gjælden til Haandværkerstiftelsen afviklet. — Derefter var N. F. Larsen Formand indtil 23. April 1878 og afleverede Beholdnin-

gen til sin Eftermand C. A. Martens, den nuværende Formand, med 3000 Kr. i kgl. Obligationer og 481 Kr. 06 Øre i Sparekassen og i Contanter. Den 7de October 1878 blev der paa Forslag af Formanden nedsat et forberedende Byggeudvalg, som kom til at bestaa af Formanden, de to Bestyrelsesmedlemmer Emil Jensen og Conrad Holm samt W. Klenow og Lion V. Haurowitz. Den 12te Januar 1880 meddeelte Formanden at C. G. Lundberg i Anledning af sit 50 Aars Mesterjubilæum havde tilsagt Foreningen et Laan af 2000 Kr. og at W. Klenow i Anledning af sit Sølvbryllup ligeledes skjænkede 2000 Kr., hvorefter han forlangte og fik Bemyndigelse for Byggeudvalget til at indkjøbe en passende Grund og opføre en Stiftelsesbygning, i hvilken Anledning Udvalget maatte disponere over Foreningens Midler, optage Prioritetslaan og foranstalte en Actietegning blandt Medlemmerne af Actier paa 100 Kr. for at tilveiebringe den manglende Kapital. — Foreningens contante Midler udgjorde da, efterat de 4 pCt. kgl. Obligationer vare realiserede, lidt over 4200 Kr. og W. Klenows Gave af 2000 Kr. var disponibel. Den 17de Januar kjøbtes saa Eiendommen Matr.-Nr. 18 a t af Store Svanemosegaard, Frederiksberg By og Sogn, H. C. Ørstedsvei Nr. 60 og 62 for en Kjøbesum af 11236 Kr. 08 Øre, hvoraf de 6400 Kr. udbetaltes. Arealet var 2400 □ Al. og reguleredes senere ved at bortsælge en spids Strimmel til Naboen, ialt 151 □ Al. for 850 Kr. 50 Øre. — Da Byggeudvalget den 12te Marts var samlet for at aabne Tilbudene om Opførelsen af Bygningen efter Architekterne Johansens og Raavads Tegning forelaa der 14 Tilbud, af hvilke det høieste lød paa 38000 Kr. og det laveste — Tømrermester A. H. Sells — paa 30,190 Kr.,

hvilket blev antaget. — Imidlertid havde Foreningens Gjældsbeviser, der lyder paa 100 Kr. Stkt. med 5 pCt. Rente p. a., dog ikke det første Halvaar, og amortiseres ved Laugskassens og Eiendommens Overskud, fundet livlig Afsætning blandt Medlemmerne saa at den hele paaregnede Sum 15000 Kr. paa denne Maade blev tilveiebragt i kort Tid, og Resten af de fornødne Penge reistes af Formanden, Emil Jensen og W. Klenow mod en Rente af $3^1/_2$, 4 og $4^1/_2$ pCt. — Reisegildet fandt Sted den 19de Mai og den 1ste October blev den færdige Bygning til Assuranceefterretning vurderet til 40,000 Kr. Bygningsattest blev udstedt den 5te October.

Bygningen indeholder i to selvstændige Halvdele, hver med Hoved- og Kjøkkentrappe, ialt 12 Leiligheder, bestaaende af Entrè, et tofags Værelse til Gaden, et etfags do. og Kjøkken til Gaarden samt Kjælderrum. I Kvisten findes 4 Smaaleiligheder, bestaaende af Entrè, et Værelse og Kjøkken samt 2 Leiligheder paa 2 Værelser etc. Bygningen er opført af gule Muursteen med nogle mørke Cementbaand, Taget er dækket med Skifer. Den hele Eiendom med Grund og Bygning har kostet Foreningen Kr. 43,170.

I November Maaned bevilgede Sparekassen for Kjøbenhavn og Omegn et 1ste Prioritetslaan i Eiendommen paa 19,000 Kr. som tilbagebetales med 100 Kr. hver Juni og December Termin og forrentes med $4^1/_2$ pCt. p. a. Laanet blev berigtiget i December Termin og saaledes var hele Byggeforetagendet tilendebragt inden Udgangen af det samme Aar 1880, Bygningen udleiet og Prioritetsforholdene ordnede.

Fundatsen for Foreningens Stiftelse blev den 4de Februar 1882 stadfæstet af Hs. Maj. Kongen i Forbin-

delse med Handskemagerforeningens nye Vedtægter. For Tiden er der bortgivet 3 Friboliger i Stiftelsen.

Foruden fra de ovennævnte tvende Velgjørere nemlig C. G. Lundberg og W. Klenow har Foreningen senere modtaget fra N. P. Søderstrøm i Anledning af hans Sølvbryllup 1000 Kr. i Foreningens 5 pCt. Gjældsbeviser til et Legat til trængende Medlemmer i Stiftelsen, fra Handskemager Koch i Helsingør 100 Kr. contant, fra F. Naumann efter hans Broders A. Naumanns Død 1 Gjældsbevis à 100 Kr., fra Enkefru Taagerup 2000 Kr. i Contanter og fra N. F. Larsens trende Sønner Tilsagn om 6 Stkr. Gjældsbeviser à 100 Kr.

Foreningens Status stiller sig pr. 1ste Februar d. A. saaledes:

Eiendommens Værdi i Handel og Vandel kan nu sættes til		Kr. 55000 »
Heri fragaar:		
Prioritetsgjælden til Sparekassen, der er nedbragt til	Kr. 18400 »	
for Foreningens Gjældsbeviser, som ikke vare udtrukne pr. 1ste Februar	— 10000 »	
		— 28400 »
		Kr. 26600 »
Beholdningen i Laugskassen		— 60 06
do. i Eiendommens Kasse		— 121 56
Søderstrøms & Hustrues Sølvbryllupslegat		— 1154 67
1 Gjældsbevis à 100 Kr.		— 100 »
		Kr. 28036 29

samt Belæggelsesretten til en Fribolig i Haandværkerstiftelsen i Philosophgangen.

Der er dog Ingen, som mere har gavnet Handskemagerforeningen end den nuværende Formand C. A. Martens. Han er egentlig den, der har givet Stødet til at paabegynde Byggeforetagendet, han har forstaaet at vække Andres Interesse derfor, saa at Gaver flød rigeligt og Bistand beredvillig blev ydet fra alle Sider, og han har offret Tid og Kræfter paa Tilsynet med Bygningens Opførelse og har senere med stor Dygtighed og sjelden Utrættelighed administreret Eiendommen. Det er ikke formeget at sige, at Æren for at Foreningens Formuestilstand i de sidste 6 Aar har gjort saa forbausende Fremskridt skyldes ham og han kan være forvisset om Foreningens Medlemmers udeelte og vedvarende Taknemlighed.

INDUSTRIFORENINGENS
BIBLIOTEK